

De verloren familie

Jenna Blum bij Boekeryj:

Het familieportret
In tweestrijd
De verloren familie

Jenna Blum

De verloren familie

*Hij overleefde de Tweede Wereldoorlog,
maar de herinneringen aan zijn verloren familie
laten zich niet verdringen...*

Eerste druk november 2017
Tweede druk januari 2018
Derde druk februari 2019

ISBN 978-90-225-8630-3
ISBN 978-94-023-0921-8 (e-book)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Lost Family*
Vertaling: Carolien Metaal
Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio Amsterdam
Omslagbeeld (jongen): © Stephen Mulcahey / Arcangel Images
Zetwerk: CeevanWee, Amsterdam

© 2018 Jenna Blum
© 2017 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Waar te eten?

Masha's, 1705 2nd Avenue, Regent 4-1117. Gerechten ter nagedachtenis aan de vrouw van de eigenaar/chef-kok, die tijdens de Tweede Wereldoorlog is omgekomen in Europa. Als dit verhaal je al niet over de streep trekt, kom dan voor de *schmalz*: de zeer decadente Europese en Joodse gerechten, waaronder *brisket bourguignon* en de chocolade-‘Masha Torte’, weten zelfs gasten die wel wat gewend zijn tot tranen toe te roeren. Hoofdgerechten vanaf \$7,95. Cocktails en wijn. Lunch en diner. Op maandag gesloten. Reserveren aanbevolen.

Craig Claiborne, *The New York Times*, september 1964

MASHA's najaar 1965

Voorgerechten

- * Warme spruitjessalade met geroosterde pecannoten, blauwe kaas, lardeerspek en een vinaigrette met zwarte truffel en mosterd
 - * Romige champignonsoep met huisgemaakte croutons, crème fraîche, cognac en bieslook
- * 'Kip in een dekentje': kippenleverpaté en croûte met mosterd-, mierikswortel- en crème fraîche saus
 - * Oesters gegaard in roomsaus met een korst van broodkruim en boter
- * 'Poolse duifjes': koolrolletjes met mosterd- en zoetzure saus

Hoofdgerechten

- * Eendenborst met in kirsch geflambeerde kersen en sinaasappels in een nestje van gesauteerde kool, geserveerd met pommes frites
 - * Brisket bourguignon met mierikswortelaardappelpuree en groente du jour
- * Op de huid gebakken schol in een korst van Parmezaanse kaas en broodkruim met aardappeltjes uit de oven en sperziebonen amandine
 - * Gevulde gegrilde kip met pruimen-cranberrygelei, naar keuze geserveerd met tzimmes of aardappelpuree en spruitjes
- * 'Hamburger Walter': gemalen schouderstuk au poivre geflambeerd in cognac, geserveerd met pommes frites en helemaal geen groente

Bijgerechten

- * Champignons in bourgognesaus
 - * Sperziebonen amandine
- * Spinazie à la crème met een korstje van knoflook en Parmezaanse kaas
 - * Aardappeltjes uit de oven
 - * Pommes frites (Franse frietjes)
- * Latkes (aardappelpannenkoekjes met appelmoes)
- * Tzimmes (gestoofde zoete aardappel met citrusschil en krenten)
 - * Zoetzure bietjes met mierikswortel-crème fraîche
 - * Assortiment huisgemaakte groenten in het zuur
 - * Spätzle

Nagerechten

- * Appelfrumble met een korst van bruine suiker, geserveerd met vanille-ijs
- * 'Masha Torte': Duitse chocoladetaart met geflambeerde kersen
 - * Pruimentaart met een korst van geroosterde walnoten, geserveerd met kirschslagroom
 - * 'Wolkjes': slagroomsoesjes gevuld met vanille-ijs, geserveerd met een minichocoladefondue
- * Pompoen-, honing- en vanille-ijs in chocoladebakjes (als trio of per stuk verkrijgbaar)
 - * Assortiment rugelach (maantjes met chocolade, walnoten, krenten en abrikozen)

1705 2nd Ave. New York, NY 10128 / RE 4-1143 * Graag reserveren!

DEEL 1

Peter
1965

Ja, maar stel nou dat Peter de wolf niet gevangen had.

Wat dan, hè?

– Sergej Prokofjev

Masha's

De eerste keer dat Peter het meisje zag, was tijdens de avondshift bij Masha's. Haar gezicht was bezaaid met lichtvlekjes van de kroonluchter die boven de tafel hing. Die plek, in het midden van het restaurant, werd door Peters personeel de dodemansstoel genoemd vanwege het gevaar dat iemand die daar zat liep, mocht de kroonluchter, een omgekeerde fontein van Venetiaans hangkristal die ruim negentig kilo woog, ooit besluiten naar beneden te donderen. Het meisje – de jonge vrouw – zat om zich heen te kijken alsof haar tafelgenoot, die minstens twee keer zo oud was als zij, haar verveelde. De kerel met zilvergrijs haar, een dikke hoornen bril en een hoofd zo vierkant als een suikerklontje boog zich, op het moment dat Peter haar voor het eerst zag, naar haar oor om daar iets in te fluisteren. Het meisje trok haar neus op en gaf haar minnaar (als hij dat tenminste was) een zet, maar kreeg toen opeens Peter in de smiezen en grijnsde op een manier die haar volkomen transformeerde. De ietwat nukkige verveling van de verwende New Yorkse die alles al gezien en meegemaakt had sloeg om in iets wat in alle opzichten zonniger en liever was. Als reactie trok Peter zijn wenkbrauwen op. Het lichte haar van het meisje was kort als van een jongen; iets wat hij niet echt mooi vond. Ze droeg een witte hemdjurk die aan de kraag en de mouwen was afgezet met bont, en de bovenkant van haar rode laarzen met hoge hakken verdween onder het tafelkleed. Rond haar ogen waren zwierige dikke zwarte lijnen getrokken. Peter was doorgaans geen fan van nieuwe modetrends, hoewel hij, net als elke andere man in Manhattan, God op zijn blote knieën bedankt zou hebben voor de minirok als hij in Hem geloofd had. Niettemin fascineerde dit meisje hem in hoge mate.

Het was weer tijd voor het lopen van een rondje door de zaak, iets wat hij bij elke shift één keer deed. Hij deelde hier een schouderklopje uit en gaf daar een vrouw een vuurtje. Het merendeel van de gasten bestond uit knappe vrouwen, helemaal tijdens de lunch, als bijna alle tafels bezet waren door smachtende ongehuwde meisjes en hun doortastende moeders. Dit was al het geval sinds het verschijnen van de recensie in de *Times* het jaar ervoor. De dames prezen de salades, maar waren hier voor de vrijgezelle eigenaar met het trieste verhaal. Het avondpubliek bestond meer uit vaste gasten, bewoners van de Upper East Side en mensen die op weg waren naar evenementen in de stad – het theater, een concert, de opera of het ballet – of daarvan terugkwamen. Maar ook dan zaten er nog genoeg romantische, verwachtingsvolle types tussen om ervoor te zorgen dat Peter op zijn hoede en afstandelijk was. Althans, dat dacht hij. Waarom uitgerekend deze jongedame zijn belangstelling had gewekt wist hij niet precies. Hij wierp steelse blikken op haar terwijl hij converseerde met het echtpaar Lynn, dat al twintig jaar hun avond besloot met een slaapmutsje bij Masha's, en net deed of hij niet zag dat de oude mevrouw Allison, die hof hield aan tafel 14, steeds haar trillende hand onder tafel stak met hapjes voor haar poedel Lucius, die routineus door het personeel over het hoofd werd gezien. Het kon toch niet zo zijn dat hij daar weer mee bezig was, dat hij op zoek was naar mensen die er allang niet meer waren? Dat was een vruchteloze onderneming, sprak hij zichzelf streng toe. En wreed. Maar toch... de jonge vrouw aan de dodemanstafel zag er jonger uit dan veertig, de leeftijd die Masha nu gehad zou hebben, en ouder dan twintig; niet veel, maar genoeg.

Peter stond op het punt naar de tafel te lopen en het meisje bijzonder welkom te heten toen een discrete opwinding aan de tafels die het dichtst bij de voordeur stonden erop wees dat meneer Cronkite was gearriveerd. De gastvrouw pakte zijn trenchcoat aan en begeleidde hem naar zijn vaste plek, de tweede muurbank met de hoge, roodleren rugleuning. De heer Cronkite was alleen, zonder zijn vrouw Betty. Dat was meestal het geval als hij op weg van de CBS-studio naar zijn appartement op East 94th Street bij Masha's dineerde. Peter stak een vinger op naar Maurice, de ober in de wijk van meneer Cronkite,

om aan te geven dat hij de bourbon voor de nieuwslezer zelf zou brengen.

‘Hoe is het met u, meneer Cronkite?’ vroeg hij terwijl hij het drankje op tafel zette. Peter schrok er altijd weer van hoe blauw de ogen van de man waren, hoe gewend hij er ook aan dacht te zijn, want op tv leken ze grijs.

‘Heel goed, en met u, meneer Rashkin?’ vroeg meneer Cronkite.

‘Ik mag niet klagen.’

Meneer Cronkite schonk hem de beroemde knipoog. ‘Dan bent u heel anders dan een groot deel van ons kijkerspubliek. Roerige tijden, meneer Rashkin. Roerige tijden. Maar die zijn ons niet vreemd, hè?’ Hij maakte een proostend gebaar met zijn glas. ‘Proost.’

‘Op uw gezondheid,’ antwoordde Peter. ‘Kan ik u de menukaart brengen? Of uw vaste gerecht?’

‘Ik kan de Hamburger Walter toch niet aan me voorbij laten gaan?’ Peter had dat gerecht speciaal voor meneer Cronkite bedacht: gemalen schouderstuk gekruid met peper en geflambeerd in cognac, geserveerd met, zoals op de kaart stond, ‘helemaal geen groente’. De heer Cronkite gaf Peter weer een knipoog. ‘Een van de sneue voordeeltjes van het vrijgezellenleven, hè, meneer Rashkin? Dat je de erwten niet hoeft op te eten.’

‘Inderdaad.’ Het was een gebbetje tussen hen tweeën: de lang en gelukkig getrouwde meneer Cronkite en Peter, die tot zijn grote ontzetting beschouwd werd als een van de meest begeerde vrijgezellen van de stad.

‘Ik zal Maurice vragen u het gerecht meteen te brengen,’ zei hij tegen meneer Cronkite, waarna hij ten afscheid een tikje op het tafelkleed gaf met zijn knokkel.

Nadat hij zich ervan vergewist had dat alles in het restaurant naar behoren verliep, ging Peter op weg naar de keuken om toe te zien op het opmaken van de borden met de specialiteit van die avond: eendenborst met mierikswortel-aardappelpuree en geflambeerde kersen. Het had Peter niet verbaasd dat zijn klanten het geweldig vonden om hun eten te zien branden aan tafel, aangezien Amerikanen doorgaans iets hadden met potentieel explosieve zaken, maar hij was wél geschrokken toen hij ontdekte hoe fantastisch hij het zelf vond. Hij

wierp een blik op de middelste tafel. Wat was er met die jonge vrouw? Deed ze hem dan toch aan iemand denken? Aan Twiggy misschien... Ja, met haar kortgeknipte, asblonde haar en haar bijna sprieterige rankheid leek ze inderdaad op het Britse fotomodel, dat hier soms kwam met haar entourage. Ook dit meisje was waarschijnlijk model – haar maaltijd, de warme spruitjessalade met roquefort, was onaan-geroerd. Misschien had Peter haar gezicht in de metro voorbij zien glijden op een muur. De tafelgenoot van het meisje had nu zijn arm om haar heen geslagen. Hij had zijn stoel dichterbij geschoven en bood haar een slokje aan van zijn cocktail. Peter zag dat hij zijn glas bij de mond van het meisje hield. Wederom overwoog hij ernaartoe te gaan en zich voor te stellen en misschien een nagerecht van de zaak aan te bieden. Maar was één minnaar die twee keer zo oud was als zij niet genoeg voor het arme meisje? Bovendien was Peter niet op zoek naar een affaire. Hij duwde de deur met het ronde raampje open en liep zijn keuken in.

De keuken van Masha's was piepklein, niet veel groter dan de kom-buis op een zeiljacht, zeker als je alle inwoners meerekende: Peters rotisseur, zijn garde-manger, zijn souschef Lena en de afwasser. In de vroege ochtend was de patissier er soms ook. Vanavond hing er een doordringende geur van eend, vis, kool en aardappels, en hoorde je de geluiden van opspattend vet, stromend water, een loeiende oven, de draaiende afwasmachine en koks die elkaar korte bevelen toeschreeuwden: 'Vis omdraaien! Tafel twaalf wil aardappels, zesentachtig kip. Nu al? Godsamme.' Dit was Peters lievelingsplek. Zijn hele leven had hij zich het veiligst gevoeld in keukens. Hij was de eigenaar van Masha's en tevens de chef-kok, maar toch zouden zijn vaste gasten en zelfs sommige personeelsleden ervan opkijken als ze wisten hoe moeilijk hij het vond om die rol te spelen, hoeveel moeite het hem kostte om in zijn pak tussen de tafels door te lopen en gesprekjes aan te knopen. Maar juist omdat dit hem niet kwam aanwaaien, was hij er goed in. Zijn vroegere spraakleraar in Berlijn had hem als kind voor de voeten geworpen: 'Peter, je moet je stem richten!' Dat deed hij nu ook, alleen niet met zijn stem, maar met zijn persoonlijkheid. Toch was het moment waarop hij zijn pak kon verruilen voor zijn

kokskleding iets waar hij het allermeeest naar uitkeek. Het ritme van hakken, sauteren en opmaken, en het eten dat hij bereid had, de gerechten die hij gecreëerd had, de wereld in sturen, schonken hem de meeste vreugde.

Dus verbaasde het hem dat hij vanavond, toen hij zijn colbertje aan de binnenkant van de deur van zijn kantoortje had opgehangen, zijn witte koksbuis had aangetrokken en zijn gebruikelijke plek naast Lena had ingenomen, het gevoel had dat er iets niet klopte. Het had iets te maken met het licht: het leek wel of de sterke witte tl-buizen in het ijsblokjesvormachtige plafond gedimd werden. Peter voelde dat hij begon te transpireren. Hij depte zijn voorhoofd met het bovenste papieren handdoekje van zijn stapel en rolde zijn messentas uit. De garde-manger had al gezorgd voor Peters mise-en-place: kleine schaaltes met sjalotjes, peterselie, gekonfijte knoflook, citroenschil en zout omringden zijn snijplank. Maar waarom had hij zo'n moeite die te zien?

‘Praat me bij,’ zei hij tegen Lena.

‘Tweeëntwintig couverts klaar,’ zei Lena, die ademde als een stofzuiger. Ze was een grote dame, langer dan Peter met zijn één meter drieëntachtig, en breder dan het fornuis, en net als hij een vluchteling, maar dan uit Leningrad. ‘Kip is op. Champignons in bourgognesaus *kaput*. Vis gaat snel. Nog vijf eendenborst over.’

‘Bedankt. Wat staat er open?’ riep hij.

‘Acht tafels, baas!’

Peter keek met samengeknepen ogen naar de velletjes papier die aan de magneetstrip hingen. Verbeelde hij het zich of werd het nu nog donkerder? ‘Lena, neem jij het even over, ik voel me niet goed...’

Maar zij overstemde hem. ‘Wie gefuckt met stoppenkast? Hier is donkerder dan Stalins *zhopa!*’ Opgelucht realiseerde Peter zich dat het niet aan hem lag; ook Lena had moeite met zien en de rest van zijn brigade slaakte verbaasde kreten in de koffiekleurige lucht.

Lena wendde zich tot de afwasser. ‘Ik weten jij dit gedaan hebben, *toshchiy ublyudok*. Ik jou net in voorraadkast gezien hebben.’

De afwasser antwoordde in rap Spaans. Peters Engels en Duits, en zelfs zijn Russisch, waren beter dan zijn Spaans, maar na dertig jaar

in de keuken wist hij dat Lena Rodrigo een mager rotjoch had genoemd en de afwasser haar een zeug.

‘Lena,’ zei Peter, ‘hou op. Rodrigo, zet alsjeblieft even je radio aan.’

Iedereen spitste de oren, behalve de rotisseur, die maar bleef porren in nu onzichtbaar vlees. Boven het geroezemoes in het restaurant en het gesis van de grillplaat uit meldde de op batterijen werkende radio, die was afgesteld op 1010 WINS: ‘... de stroom is in de gehele stad uitgevallen, hoewel de volle reikwijdte van het getroffen gebied nog moet worden vastgesteld. Burgemeester Wagner heeft alle New Yorkers gevraagd binnen te blijven. De metro is buiten dienst, maar extra bussen...’

‘Iemand gefuckt met stoppenkast hele stad,’ zei Lena niet zonder voldoening. ‘Dat wordt geplunder. Brand. Vast ook moord.’

‘Zo kan-ie wel weer,’ zei Peter, hoewel dat ook zijn eerste reactie was geweest. Hij wist maar al te goed wat er met de beschaving gebeurde als de lichten in een stad doofden.

Hij zette zijn gedachten op een rijtje en vaardigde toen een reeks bevelen uit. ‘Haal zaklantaarns voor de keuken en extra kaarsen voor het restaurant. Zeg tegen de hoofdober dat hij de voordeur op slot moet doen en die alleen open mag maken om mensen te laten vertrekken; er mag niemand naar binnen.’ De keukenbrigade moest de laatste bestellingen uitvoeren en geen nieuwe meer aannemen. Peter zou de gasten een gratis drankje aanbieden. Zelf nam hij zich voor mevrouw Allison een extra maaltijd mee te geven; dan had ze iets te eten als er morgen ook nog geen stroom was. Bovendien moest een ober haar naar huis brengen. ‘En doe de inloopkoeling in godsnaam zo min mogelijk open,’ zei hij als laatste. ‘Ik ga het nieuws even aan de gasten melden.’

Hij stapte de eetzaal weer binnen. Vanavond zouden zijn gasten de ongebruikelijke ervaring hebben hem in zijn kokskleding te zien. Een groot deel van hen stond bij het raam aan de voorkant naar buiten te turen om te achterhalen wat er aan de hand was. De obers en de gastvrouw staken extra kaarsen aan op elke tafel, waardoor de rode muren glommen en de kristallen kroonluchter fonkelend tot leven kwam. Meneer Cronkite, zag Peter, was weg, waarschijnlijk terug naar de studio, voor het geval er straks weer stroom was en CBS ver-

slag kon doen van de gevolgen van de storing. De man met het vierkante hoofd en zilvergrijze haar zat nog steeds aan de middelste tafel en keek stuurs in zijn halfllege glas. Maar de jonge vrouw? Peter scan- de de ruimte, de samengedrongen mensen voor het raam. Ze was nergens te bekennen.

Hij liep naar de bar en tikte met een lepel tegen een wijnglas. ‘Dames en heren,’ zei hij, ‘mag ik even uw aandacht.’

Nadat iedereen vertrokken was, de vaste gasten naar buiten gelaten waren en de oude mevrouw Allison naar huis was gebracht, nadat Peter de opbrengst van de avond in de kluis had gestopt – daar zou hij morgen naar kijken, als er meer licht was – en nadat hij zijn personeel naar huis had gestuurd, schonk hij een glas cognac in en begon aan zijn rondje. Dat deed hij elke avond na sluitingstijd om er zeker van te zijn dat alles in orde was. Het enige verschil met andere avonden was dat hij daar nu een zaklantaarn voor moest gebruiken. Het schijnsel was wat zwakker vanwege het gebruik in de keuken, maar Peter kon er nog net de garderobe, eetzaal, keuken, inloopkoe- ling, zijn kantoor en de kelder mee controleren. Die laatste was nu extra kerkerachtig zonder het licht van het kale peertje aan het pla- fond. Peter bekeek de wijnrekken, de blikken en trommels met droge grutterswaren en de rattenvallen; godzijdank waren die laatste leeg. Hij noteerde benodigdheden in het kleine notitieblokje dat hij altijd in zijn achterzak had: *uien, olijfolie, paprika, luciferboekjes. Rubber- mat voor keuken*. Hij ging weer naar boven, zette zijn cognac op de bar en liep naar de toiletten.

Hij had toen allang de radio uitgezet – hij gaf de voorkeur aan stil- te en als hij niet gedacht had dat zijn personeel in opstand zou ko- men, had hij muziek uit de keuken verbannen – maar dacht wel aan het nieuws dat hij eerder had gehoord. Lena’s voorspelling was uitge- komen: naast lange rijen voor telefooncellen, veerboten en bussen van mensen die zo snel mogelijk de getroffen stad wilden ontvluch- ten, werd er geplunderd en brandgesticht. Dat was ook het geval in Harlem en aangezien Masha’s daar niet al te ver vandaan lag, tussen 89th en 90th Street aan 2nd Avenue, vroeg Peter zich af of hij extra voorzorgsmaatregelen moest nemen. In zijn kantoortje blijven sla-

pen, bijvoorbeeld. Dat zou niet de eerste keer zijn. In 1955, toen Masha's net geopend was, had hij praktisch in het restaurant gewoond. Hij ging alleen naar zijn appartement op East 96th Street om te douchen en zich te verkleden. Hij liet zijn blik door het herentoilet glijden en noteerde dat hij papieren handdoekjes moest bestellen. Hij zou aan Sol, zijn achteroom en zakenpartner, vragen of ze de goedkopere leverancier mochten gebruiken die Peter in The Bronx had gevonden of bij Sols vaste leverancier moesten blijven.

Opeens ging de zaklantaarn uit. Peter vloekte. Hij sloeg de ijzeren cilinder tegen zijn handpalm in een poging hem tot leven te wekken, maar er gebeurde niets. Op de tast liep hij het toilet uit en hij verbaasde zich erover dat wanden, hoeken en deuropeningen zich verplaatst leken te hebben. Maar ineens kwam het weer boven, de ervaringen die hij had opgedaan in het donker tijdens luchtaanvallen in kelders, op perrons van de U-Bahn, in kasten en, uiteraard, in de slaapbarakken. De geur van wollen jassen, ongewassen haar, zweet en adem van vreemden – vooral honger zorgde voor een dodemuisenlucht. Het geschuifel dat kon wijzen op voetstappen, ledematen die in krappe ruimtes werden verschoven of ongedierte. Geheimzinnige bewegingen op een paar centimeter van je gezicht. In bovengrondse schuilplaatsen was meestal nog wel wat omgevingslicht, de contouren van de nachtelijke hemel rond een gordijn. Of er werd een kostbare lucifer afgestreken om op een horloge te kijken of te zorgen voor een ziek kind. Maar hier op de gang bij Masha's deed het gebrek aan licht Peter denken aan ondergrondse schuilplekken, aan zijn smalle bed in *Block 14* toen de SS vanwege bombardementen had bevolen het kamp te verduisteren. In zulke gevallen nam de duisternis een onaangename compactheid aan, een ijzige eigenschap die het voor Peter onmogelijk maakte zijn handpalm te zien als hij daar zijn neus mee aanraakte. Althans, als hij in staat was zijn arm op te tillen tussen de vier andere mannen.

Hij zuchtte en liep op de tast door de gang tot hij in de eetzaal kwam, waar hij een kaars pakte en die aanstak. Hij was drijfnaat van het zweet onder zijn kokskleding, iets waar hij een gruwelijke hekel aan had. Hij merkte dat hij geen geduld had met zichzelf. Het mocht dan logisch zijn, begrijpelijk zelfs, dat de stroomstoring zaken had

opgerakeld die hij met heel veel moeite had proberen te vergeten, maar hij moest zijn geest toch echt meer onder de duim zien te houden. Hij wilde, hij kón de krankzinnige periode die hij had doorgeemaakt vlak nadat hij naar dit land was gekomen niet nog een keer aan. Toen was hij regelmatig zomaar vanuit het niets – als hij bijvoorbeeld een boterham aan het smeren, een hond aan het aaien of door het park aan het wandelen was – teruggeslingerd naar Auschwitz. Of naar Theresienstadt. Of Berlijn. Dat zou hij niet doen. Hij mocht niet toegeven aan deze herinneringen. ‘Dat weiger ik,’ zei Peter tegen het donker.

Bij wijze van antwoord hoorde hij een geluid verderop in de gang, het deed hem een beetje denken aan het gemiauw van een kat. ‘Hallo?’ riep hij. Weer hoorde hij het; het leek uit de damestoiletten te komen – die had hij, zo beseftte hij nu, nog niet gecontroleerd. Het was waarschijnlijk een zwerfkat, hoopte hij. Soms zetten gasten of iemand van het personeel het raampje zo ver mogelijk open – een centimeter of zeven, acht – en god mocht weten wat er dan allemaal tussen de tralies door kroop. Peter keek nergens meer van op in deze stad. Zijn buurman thuis had ooit een boa constrictor in zijn toilet-pot gevonden. En toen Peter een keer heel vroeg op een ochtend naar het restaurant was gekomen om bouillon en *demi-glace* te maken, liep er doodgemoedereerd een stinkdier in zijn kantoortje.

Hij pakte de kaars op en liep terug door de gang. Opeens voelde hij zich net de vrek Ebenezer Scrooge, over wie hij had gelezen tijdens zijn avondcursus Engels. Het enige wat hij miste waren een nachthemd en een slaapmuts. ‘Hallo?’ riep hij weer, toen hij de deur van de toiletruimte opendeed. ‘Is daar iemand?’ Hij bewoog de kaars door de kleine, roze betegelde ruimte. De vlam flakkerde – het raam stond inderdaad open – maar hij had dat wispelturige schijnsel niet nodig om te zien dat de deur van de tweede wc openstond en dat daar een meisje met uitgelopen make-up en warrig haar uit kwam lopen. De jonge vrouw van de middelste tafel.

Peter installeerde haar aan de bar, verzamelde kaarsjes van nabijgelegen tafels, stak die aan en schonk toen voor hen beiden een drankje in, hoewel hij meteen beseftte dat ze daar niet om had gevraagd. Te

midden van een fonkelende halve cirkel vlammetjes die weerkaatsten in de spiegel achter de drankflessen en oneindige glinsteringen de duisternis in stuurden, zat ze aan de zinken bar naar haar glas te kijken.

‘Het is gewoon cognac,’ zei Peter. ‘Ik mag dan veinzen een tovenaars tovenaar te zijn in de keuken, maar ik ben een slechte barkeeper.’

‘Zolang het bruin en sterk is,’ zei het meisje, ‘kan het me niet schelen wat het is.’ Ze sloeg haar glas op een zakelijke manier en briesend als een paard achterover. Vervolgens zette ze het met een klap neer en tikte met een witgelakte nagel op de rand ervan. ‘Sla me nog maar een keer,’ zei ze.

Hij keek haar verbaasd aan, maar besepte toen dat hij haar verzoek verkeerd vertaald had. Ze had gewoon gevraagd of hij haar opnieuw wilde inschenken, dus dat deed hij toen ook. Het was lang geleden dat hij gestruikeld was over een uitdrukking. Deze verduistering had iets met hem gedaan, de zo zwaarbevochten taalbeheersing ontkoppeld en onwelkome deuren geopend in zijn hoofd. Hij hoopte maar dat het licht snel weer ging branden, hoewel dat ergens irrelevant was; het was verontrustend om te merken hoe gemakkelijk hij nog steeds van slag raakte.

Het meisje boog haar lange hals omlaag naar het glas en dronk haar tweede cognac met iets meer decorum. Peter moest opeens denken aan een giraffe die hij onlangs had gezien tijdens een benefietbijeenkomst in de Central Park Zoo. Die plukte met zijn lippen op net zo’n manier blaadjes van een boom. Hij gaf haar zijn zakdoek.

‘Waar is die voor?’ vroeg ze. Peter wees glimlachend naar zijn eigen gezicht. Het meisje draaide op haar kruk en keek in de spiegel. ‘O god.’ Ze doopte zijn zakdoek in haar cognac om de uitgelopen make-up van haar wangen te vegen en keerde zich vervolgens met een vragende blik weer naar hem toe.

‘Daar zit nog iets.’ Bijna, maar niet helemaal, raakte hij haar linkerslaap aan.

Het meisje boog zich naar voren om het af te vegen. ‘Dank je.’ Ze wilde zijn zakdoek teruggeven, maar hij schudde zijn hoofd. In haar hals, boven haar witte bontkraag, verschenen rode vlekken die zouden kunnen duiden op schaamte, warmte van de kaarsen, of allebei.

‘O, zo wil je hem natuurlijk niet terug,’ zei ze. ‘Ik zal hem laten stomen en naar je opsturen.’

‘Dat is nergens voor nodig.’ Hij wilde net voorstellen dat ze hem zelf terug zou brengen, toen het meisje een diepe zucht slaakte en met haar handen door haar zeer korte blonde haar streek. Ontdaan van haar modieuze, zware make-up zag ze eruit als een kind. Eigenlijk was ze zo nog aantrekkelijker, dacht Peter, met die bleke wimpers en uitzonderlijk hoge jukbeenderen met lichte sproetjes.

‘Je vindt me vast een ontzettende kleuter,’ zei ze.

‘Nou nee, hoewel je er inderdaad nogal jong uitziet.’

Ze glimlachte en daardoor kreeg haar gezicht iets zoets wat hem deed denken aan alles wat Amerikaans was: mierzoete ontbijtgranen, Crest-tandpasta, wasverzachter, melk.

‘Ga zo door,’ zei ze. ‘Ik ben vijftientig. Praktisch een oude vrijster.’

‘Een kind. Als je nog langer opblijft, zal ik je gouvernante moeten bellen.’

Nu schoot ze in de lach en proostte met hem. ‘*Cin cin.*’

‘*Prost,*’ zei Peter automatisch. Hij huiverde en dronk zijn glas leeg.

Het meisje bekeek hem nieuwsgierig over de rand van haar glas heen. ‘Sorry voor dat hysterische gedoe op de wc.’

‘Waarom? Als je moet huilen, lijkt het damestoilet me daar een ideale plek voor.’

‘Ik wil niet dat je denkt dat ik een huilebalk ben.’

‘Natuurlijk niet. Ik weet zeker dat je doorgaans spijkerhard bent.’

‘Inderdaad,’ beaamde ze. Ze leegde haar glas en schoof dat naar Peter toe, die het gehoorzaam vulde. ‘Het was gewoon een rotavond.’

‘Je eh... vriend?’ vroeg hij, in de hoop te horen te krijgen dat hij een neef was, of een oom.

‘Nee, het lag niet aan hem,’ zei ze. Peter vroeg zich af waarom hij zich zo ontmoedigd voelde, toen ze eraan toevoegde: ‘Hij was een engerd, maar van het simpele soort. Je weet wel, zo’n type dat denkt dat hij met een meisje naar bed mag omdat hij haar mee uit heeft genomen. Het was een blind date en ik zou het niet eens gedaan hebben als mijn vriendin Dominique niet had gezegd dat hij een of andere belangrijke producer bij CBS was en contacten had in Hollywood.’

Hij bleek dus gewoon een waardeloze schrijver te zijn.' Ze trok haar neus op.

'Wat naar,' zei Peter ernstig, hoewel hij eigenlijk moest lachen.

'Ja, nou ja, zo'n beetje bij drankje drie begon hij te flikflooiën. Hij was een echte gladjakker, die ouwe Albert, of Alfred, of hoe hij ook heette. Eerst ging hij gapen en zich uitrekken om zijn arm over mijn schouder te kunnen slaan en mijn borst te betasten en toen liet hij voor ik het besepte zijn aansteker vallen en moest rondtasten onder de tafel, én onder mijn rok. Ik zweer het je, hij stak zijn hand eronder alsof hij een pakje sigaretten uit een automaat pakte.'

'Lieve hemel. Als ik dat geweten had, zou ik er iets aan gedaan hebben.'

'Echt?' Het meisje keek hem zijdelings aan; haar eerste kokette gebaar van de avond, dacht Peter. 'Wat zou je dan gedaan hebben?'

'Er liggen daar meer dan genoeg hakmessen,' zei Peter met een knikje naar de keuken. Ze schoot in de lach. 'Maar als je dat te dramatisch vindt, had ik die hufter er ook gewoon uit kunnen trappen.'

Ze glimlachte. 'Ik geloof je. Je komt als een volmaakte heer op me over.'

'Helaas wel, ja. Dus je huilde vanwege die schooier, die Albert of Alfred? Dat komt op mij nou niet bepaald over als spijkerhard.'

'O god, nee. Hem heb ik gewoon afgepoeierd, dat doe ik altijd met engerds. Dan ga ik naar de wc en blijf daar net zo lang tot ze afdruppen. Alleen had ik waarschijnlijk iets te veel gedronken, want ik viel in slaap. Het zou trouwens best slim zijn om daar een bankje of zoiets neer te zetten,' voegde ze eraan toe.

'Daar zal ik over nadenken,' zei Peter.

'Maar toen ik wakker werd,' vervolgde ze, 'was iedereen weg en was het donker. Echt pikgedonker dus, hè? Zo donker dat ik niet kon zien waar de deur was, dat ik letterlijk geen hand voor ogen kon zien. En toen liet ik ook nog mijn aansteker vallen en kon ik die niet meer vinden en toen ben ik gewoon...' Haar schouderophalen liep uit op een rilling. 'Ik heb al van kleins af aan een gruwelijke hekel aan het donker. Mijn moeder heeft me een keer opgesloten in een eerdkelder en is me toen vergeten. Ze zei dat het voor mijn eigen bestwil was, dat er noodweer op komst was en dat het niet zo lang had geduurd als ik

dacht. Maar ik weet gewoon dat ze me vergeten was. En ik heb úren in het pikkedonker gezeten. Uren.' Ze wreef over haar armen, die, net als haar benen, bijna onnatuurlijk lang en wit waren. 'Ik krijg nog steeds de rillingen van het donker.'

'Ik weet precies wat je bedoelt,' zei Peter.

'O ja?'

'Ja.'

De grote, zilverblauwe ogen van het meisje keken Peter onderzoekend aan. 'Ik geloof je.'

'Maar één ding snap ik niet. Wat is een eerdkelder?'

'Wat?' Ze schoot in de lach. 'O, sorry, áárdkelder, zo'n ondergrondse ruimte om voorraden op te slaan. Waar ik vandaan kom zeggen we "eerd".'

'En waar mag dat zijn? Die plek waar moeders kleine meisjes in kelders opsluiten?'

'Minnesota. Het land van de duizend meren.'

'En éérdkelders,' zei Peter overdreven. Hij meende nu te weten wat ze bedoelde. Hun kokkin Hilde had op het landgoed Charlottenburg, waar hij was opgegroeid, ook een donkere, ondergrondse ruimte gehad. Daar stonden honderden potten *Rotkraut*, spargel met dille en andere ingemaakte groenten. Die tientallen jaren van inmaken waren door één nachtelijk bombardement tenietgedaan, maar dat was wel de reden dat Peter dat zelf nog deed voor Masha's.

Het meisje hield hem haar lege glas voor. Peter schonk dat weer vol, net als het zijne. 'Op het ontsnappen aan het donker,' zei hij, en ze proostten.

'Waar kom jij vandaan?' vroeg ze. 'Niet uit The Bronx, vermoed ik.'

'Ik ben van lang geleden en ver weg,' antwoordde Peter. Het meisje keek hem met een opgetrokken wenkbrauw aan. Hij zuchtte. 'Europa.'

'Niet uit Frankrijk, volgens mij. Kom je uit...?'

'Duitsland.'

Het meisje ging iets rechter zitten. 'Van voor of na de oorlog?'

'Na. Nét.'

'Dat dacht ik al. Je accent...'

'En ik maar denken dat ik dat zo knap had weggepoetst.'

‘O, dat is ook zo,’ verzekerde ze hem. ‘Dat hoor je nauwelijks. Het heeft meer iets te maken met je houding. Die is een beetje stijfjes, een beetje formeel.’

‘Zoals een ober?’

‘Zoals de man in die film, je weet wel...’ Ze zocht ongeduldig naar de titel en knipte gefrustreerd met haar vingers. ‘Die man met al die kinderen en dat fluitje? Je weet vast over welke film ik het heb.’

Hij schudde zijn hoofd.

‘Volgens mij heb ik meer gedronken dan ik dacht. Afijn. Ben je ooit weleens... terug geweest? Mis je het?’

Alleen een Amerikaan, dacht Peter, en alleen een jonge Amerikaan kon zo’n vraag stellen. Miste hij Duitsland? Had zij op haar Amerikaanse school geen geschiedenisles gehad? ‘Nee, nooit,’ zei hij behoedzaam. ‘En jij? Mis jij het land van de meren?’

Tot zijn verbazing begon de kin van het meisje te trillen en barstte ze in tranen uit. Ze vouwde een van haar lange armen uit over de bar, liet haar hoofd erop vallen en snikte het uit. ‘Nee,’ zei ze met verstikte stem. ‘Helemaal niet. He-le-maal niet! Ik ben daar zo snel mogelijk weggegaan; ik moest er niet aan denken om net als al die andere vrouwen te zijn. Ze trouwen allemaal meteen na de middelbare school, als ze die al afmaken, en tegen de tijd dat ze net zo oud zijn als ik, zijn ze uitgedijd en hebben ze een permanent en zes kinderen! Ik ben mijn hele leven bezig geweest dat te vermijden!’

Al die ruim twintig jaar, bedoel je, dacht Peter. De rug van het meisje schokte. Ze was zo mager dat hij haar wervels door de witte stof van haar jurk heen kon zien, onder het maaswerk van zilverbrokaat. Haar jongenskapsel liep uit in een piepklein schalks kommaatje in haar nek. Hij stak zijn hand uit om haar te troosten, maar trok die toen weer terug. ‘Maar nu ben je hier,’ zei hij. ‘Veilig, helemaal in New York.’

Ze draaide haar gezicht deels naar hem toe; haar wangen glommen en haar ogen waren gezwollen. ‘Maar dat is het nou juist,’ snikte ze, ‘ik ben helemaal niet veilig. Niet nu Twiggy hier is.’ Verse tranen stroomden over haar wangen. ‘Daarom moest ik mijn haar zo laten knippen,’ zei ze terwijl ze eraan trok, ‘om te kunnen concurreren met de Britse invasie. Knap zijn is niet meer genoeg, of ruim op tijd ko-